

**PERSPECTIVE DE DEMOCRATIZARE
PRIN FORTIFICAREA CULTURII SECURITARE A PERSOANEI**

**DEMOCRATIZATION PERSPECTIVES
BY STRENGTHENING PERSONAL SECURITY CULTURE**

SERGHEI SPRINCEAN¹,

doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice
<https://orcid.org/0000-0002-7411-9958>

CZU 316.37:369.8:316.7:37

316.46.058.2.063

DOI <https://doi.org/10.55383/iadc2022.33>

Democratizarea societății umane este direct legată de necesitatea elaborării și impunerii unui nou model de abordare față de fenomenul securitar. Această nouă abordare face parte integrantă din cultura securitară. Societatea umană, dar și persoana individuală, posedă un set de valori și modele cu privire la contracararea pericolelor și riscurilor de securitate care formează cultura securitară, printre care siguranța persoanei ocupă un loc primordial. În contextul procesului de globalizare, considerăm că este necesar să fie amplificată cultura securității, mai ales că societatea contemporană este una a riscurilor. Cultura securitară, sprijinită de concepția securității umane, care pune accent pe dimensiunile non-militare ale securității, presupune, de asemenea, și promovarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Cultura securitară presupune și instituirea unor mecanisme de fortificare a educației securitate și a abilităților cetățenilor de a se proteja contra diversității de riscuri securitare².

Cuvinte-cheie: democratizare, cultură, securitate, siguranța persoanei, securitate umană, educație

The democratization of human society is directly related to the need to develop and impose a new model of approach to the security phenomenon. This new approach is an integral part of the security culture. The human society, but also the individual person, possesses a set of values and models regarding the counteracting of the security dangers and risks that form the security culture, among which the safety of the person occupies a central place. We believe that it is necessary to amplify, in the context of the globalization process, the culture of security, especially since the contemporary society is one of risks. Security culture, supported by the concept of human security, which emphasizes the non-military dimensions of security, also involves promoting the protection of human rights and fundamental freedoms. Security culture also requires the establishment of mechanisms to strengthen security education and the ability of citizens to protect themselves against the diversity of security risks.

Keywords: democratization, culture, security, person's safety, human security, education

1 E-mail: sprinceans@yahoo.com

2 Comunicarea este elaborată în cadrul proiectului de cercetare: 20.80009.1606.05. *Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării Acordului de Asocieri Republica Moldova — Uniunea Europeană.*

Introducere

Succesul acțiunii de asigurare a securității presupune, inevitabil, existența unui context social, a unei rețele de relații și raporturi interumane, inter- și intra-societale. Domeniul securității este supus tot mai mult unui proces de culturalizare din ce în ce mai intensiv, de rând cu alte aspecte ale politicului și sociumului, în contextul globalizării [1 p. 141]. Natura și esența fenomenului culturalizării sferei sociopolitice ca manifestare logică și legică, similar cu securizarea întregii vieți sociale, vor constitui, la fel, subiectul prioritar al cercetărilor științifice multidisciplinare în viitorul apropiat, în condițiile în care viața socială va suferi transformări importante din perspectiva racordării ei la prioritățile de siguranță a individului [2 p. 257]. În aceste condiții se va impune cu și mai multă pregnanță educarea și formarea unui model de cultură a securității — un răspuns cultural la provocările de ajustare și adaptare a sociumului la amenințările și vulnerabilitățile securitare [3 p. 244].

Securitatea umană în contextul globalizării

Accentul pus pe preocuparea pentru securitate și siguranță este unul organic pentru orice persoană, dar și pentru comunitățile umane, indiferent de forma lor de organizare sau extindere, indiferent de nivelul de avansare pe scara civilizațională, dar și de modelul sistemului de valori din comunitatea dată. Atitudinea față de securitate a constituit un subiect de interes comun pentru cercetătorii din mai multe domenii ale științei pe parcursul mai multor secole, la fel ca și procesele de democratizare ca o etapă importantă în evoluția organizării sociale.

Modul contemporan de viață, definitivat și uniformizat în condițiile globalizării, denotă o preocupare deosebită și multe resurse alocate în vederea anihilării pericolelor, managementului riscurilor și diminuării pericolelor și vulnerabilităților de securitate [4 p. 83]. Omul contemporan își dorește o viață și un trai sigur în condiții de confort maxim, în afara oricăror pericole, la adăpost de diversitatea de amenințări care pot tulbura bunul mers al vieții [5 p. 39]. Dar, în acest context, se pot manifesta și un șir de aspecte îngrijorătoare și controversate ce sunt direct legate de domeniul culturii securitare. Aceasta înseamnă un mod de abordare nu doar a sferei de securitate, ci vizează întreaga viață socială, orice aspect al acesteia, tratat dintr-o perspectivă a priorităților de securitate și siguranță, în primul rând, pentru cetățean [6 p. 396].

În condițiile căutării unor soluții viabile la situația creată, la costurile crescânde pentru asigurarea securității într-o epocă a Războiului Rece caracterizată prin goana înarmărilor, dar și la îngrijorările crescânde ale societății umane contemporane referitor la pericolele tot mai mari cu privire la securitate, care în acele condiții nu doar că nu se diminuau, dar creșteau exponențial odată cu creșterea investițiilor în securitate, asigurată exclusiv prin arme convenționale și putere militară, a fost elaborată și promovată tot mai mult concepția securității umane, bazată pe o abordare non-militară a fenomenului securitar [7 p. 109].

Pentru a reinterpretă natura fenomenului securitar, pentru a vedea conexiunea sistemică și funcțională directă a acestuia cu domeniul evoluției democratice, concepția securității umane vine cu o abordare inedită. Astfel, starea de „securitate” presupune ca fiind la adăpost de orice pericol, un sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol, dar poate fi tratat și ca protecție, apărare în fața amenințărilor de securitate, ceea ce denotă o dată în plus dublul aspect (subiectiv-obiectiv) al fenomenului securitar [8 p. 52]. Acest aspect cu dublu sens subiectiv-obiectiv al fenomenului securitar se pliază cel mai natural pe concepția constructivistă de la sfârșitul sec. XX, care menționează că securitatea nu mai poate continua să fie percepută exclusiv în contextul intereselor naționale ale statului, ci trebuie să fie extinsă la nivelul individului uman, la cel al comunității umane, implicit, asupra proceselor sociale de formare și organizare socială [9 p. 98].

Astfel, pe parcursul evoluției conștiinței social-umane noțiunea de securitate a constituit mereu un subiect controversat și larg dezbătut atât în cercurile de specialiști cât și de către opinia publică preocupată de satisfacerea eficientă a celor mai fundamentale necesități ale sociumului și persoanei umane, precum nevoia de siguranță și adăpost.

Acest concept al securității umane a continuat constant să preocupe pe parcursul a mai bine de trei decenii pe cei mai versați cercetători din diverse domenii ale științei. Impactul comunității științifice asupra elaborării și dezvoltării acestei concepții s-a dovedit a fi de o importanță crucială în procesul de ajustare a strategiilor de securitate a statelor, organizațiilor internaționale și a comunității internaționale, în general, în acord cu pericolele securitare. Prioritățile specifice societății riscului impun accelerarea procesului de modernizare și ajustare a ritmurilor și structurii de organizare socială la imperativele timpului, la specificul riscurilor securitare și a amenințărilor pentru comunitatea umană [10 p. 264].

Prin urmare, reieșind din cele relatate, putem menționa că, în condițiile globalizării, securitatea, ca și categorie științifică specifică științelor politice și studiilor de securitate, a fost conceptualizată din multiple perspective, în contextul dominării în domeniul cercetării științifice a unui întreg amalgam de școli și direcții bine cristalizate și argumentate factologic în ultimele două secole. Această categorie polisemantică a securității a trecut prin numeroase procese de reconceptualizare și redefinire în contextul cercetărilor științifice contemporane, influențate de perturbații majore ale societății riscului și ale sistemului de relații internaționale [11 p. 38].

Spre exemplu, școala tradițional-realistă, cea liberal-ideală, behavioristă, constructivistă și altele au determinat evoluția conceptului de securitate de la stadiul de caracteristică a puterii de stat în relația cu alte entități statale pe arena internațională (în accepție tradiționalistă) la stadiul de stare sinergetică, specifică tuturor tipurilor de sisteme (tehnice, sociale și biologice — în accepție post-neclassică), însemnând echilibru, armonizare și prosperare, mai ales la nivel individual al personalității umane ca măsură a lucrurilor și ca element de referință pentru toate tipurile de sisteme conceptuale și activități umane.

Cultura securitară și democratizarea

În contextul contemporan al amplificării exponențiale a riscurilor securitare pentru cetățean, fenomenul democratizării vieții sociale și politice poate aduce un plus de siguranță și poate genera unele soluții. Se prefigurează că democratizarea societății umane este direct legată de necesitatea elaborării și impunerii unui nou model de abordare față de fenomenul securitar. Această nouă abordare face parte integrantă din cultura securitară. În condiții extreme societatea elaborează și cizelează mecanisme, instituții și sisteme de apărare și soluționare a amenințărilor. Aflată actualmente într-un astfel de moment de cotitură în evoluția sa, caracterizat prin înarmarea excesivă a omenirii cu arme letale, cu cunoștințe științifice care pot deveni periculoase în mâinile unor indivizi sau regimuri politice autoritare și războinice, societatea umană contemporană vine să regândească viitorul său printr-o prismă nouă a dezvoltării, bazată pe asigurarea securității umane [12 p. 150].

Tradițional și firesc, societatea umană, dar și individul uman, posedă un set de valori și modele proprii cu privire la contracararea pericolelor și riscurilor de securitate. Aceste elemente, la fel, formează cultura securitară, iar printre aceste priorități și valori siguranța persoanei ocupă un loc central, deoarece numai bunăstarea persoanei poate genera bunăstarea comunității.

Într-un context critic de important, caracterizat printr-o criză sistemică multidimensională, este necesar să fie amplificată, în contextul procesului de globalizare, cultura securității, mai ales că societatea contemporană este una a riscurilor. Cu alte cuvinte, societatea contemporană a riscurilor nu-și mai poate permite neglijarea modalităților de precauție în raport cu amenințările și riscurile securitare, nu-și mai poate permite luxul de a tolera ignoranța umană sau pe cea a sistemelor informaționale responsabile de orice tip de protecție sau coordonare a domeniilor sociale în diverse comunități, fie și în cele mai îndepărtate și izolate [13 p. 82]. Dar ignoranța cetățenilor investiți cu putere de decizie sociopolitică de departe se prezintă ca o vulnerabilitate foarte gravă a sistemului democratic. O asemenea comunitate în care puterea aparține unor persoane nepotrivite este pasibilă de erori semnificative în domeniul planificării dezvoltării sale.

Problematica democratizării include și o diversitate mare de aspecte legate de protecția drepturilor și libertăților cetățenești. Cultura securitară, sprijinită de concepția securității umane, care pune accent pe dimensiunile non-militare ale securității, presupune, de asemenea, promovarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Astfel, cultura securitară și democratizarea converg către necesitatea investirii cetățeanului cu drepturi și libertăți, către nevoia de a proteja aceste drepturi ale omului, spre binele și prosperarea întregii comunități [14 p. 177].

Prin urmare, cultura securitară presupune și instituirea unor mecanisme de fortificare a educației securitate și a abilităților cetățenilor de a se proteja contra diversității de riscuri securitare. Educația pentru securitate devine un element crucial pentru aprofundarea culturii securitare.

Astfel, în contextul dezvoltării concepției securității umane și a componentelor sale constitutive, dezvoltarea conceptelor de securitate și siguranță a proceselor educaționale se profilează ca o preocupare importantă. Între aceste concepte se stabilește o conexiune organică strânsă, atât de ordin metodologic-conceptual cât și praxiologic-aplicativ.

Subiectul securității educaționale, ca un element din componența culturii securității, dar și ca un aspect de o importanță crucială pentru securitatea umană, este inevitabil să devină un subiect tot mai important, să se identifice ca un obiect de cercetare distinct pentru mai multe discipline academice contemporane cum ar fi pedagogia, psihopedagogia, psihologia educațională, culturologia, studiile de securitate, filosofia socială, sociologia instruirii etc., aducând în discuție inclusiv problematica securității spirituale a comunității și persoanei [15 p. 92].

Cultura și educația sunt interdependente cu noțiunile de libertate și siguranță a persoanei, într-un context progresiv și democratic.

Concluzii

Vom concluziona că fenomenul culturii securitare se referă mai cu seamă la contracararea amenințărilor și riscurilor, atât la nivel personal dar și la nivel colectiv și internațional. Dar cultura securității nu poate fi separată de procesele de emancipare socială și politică, de amplificarea importanței drepturilor omului și extinderii libertăților lui. Aceste aspecte sunt imposibile în afara democratizării societății.

Este indubitabil că, în ultima perioadă, preocupările colective pentru cultura securitară s-au materializat în adoptarea unui cadru normativ și în formarea structurilor instituționale abilitate cu promovarea securității umane.

Problematica securității culturale, ca un aspect de o importanță crucială pentru securitatea umană, pentru democratizarea și viitorul societății umane, devine tot mai importantă ca obiect de cercetare pentru mai multe discipline contemporane, cum ar fi culturologia, studiile de securitate, filosofia socială, sociologia culturii etc. Prin urmare, securitatea culturală este un element component al asigurării identității personale a cetățeanului, iar securitatea spirituală face inter-conexiunea dintre spațiul public și cel personal al individului uman.

Referințe bibliografice

1. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană și bioetică*: monografie. Chișinău: F.E.P. Tipogr. Centrală. 2017. ISBN 978-9975-53-589-2.
2. SPRINCEAN, S. Cultura securitară a persoanei prin prisma acordului de asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană în contextul pandemiei de COVID-19. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2021, nr. 4 (41), pp. 256-260. ISSN 2345-1408.
3. SPRINCEAN, S. Sporirea securității și siguranței persoanei și progresul domeniului culturii ca deziderate ale Acordului de Asociere RM-UE. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2021, nr. 1 (38), pp. 243-248. ISSN 2345-1408. ISSN (PDF) 2345-1831.
4. FRUNZETI, T. *Globalizarea securității*. București: Editura Militară. 2006. ISBN 978-9733-2071-9-1.
5. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI, T.-S. Incursiuni în studiul securității umane și siguranței persoanei. In: *Perspectivile și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*: materialele conf. int., 4 iun. 2021, ed. a 7-a. Cahul: US „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, 2021, vol. 7, pt. 1, pp. 38-42. ISSN 2587-3563. E-ISSN 2587-3571.

6. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI, T.-S., CREȚU, I. Asigurarea siguranței persoanei și securității umane prin democratizare sociopolitică. In: *Știință, educație, cultură: conf. șt.-practică int.*, Comrat, 11 feb. 2022. Comrat: Universitatea de Stat din Comrat, 2022, vol. 1, pp. 395-400. ISBN 978-9975-83-176-5. ISBN 978-9975-83-177-2.
7. BELL, D. *The coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*, 2nd ed. New York, Basic Books, 1976.
8. BECK, Ul. *Risk Society: Towards a New Modernity*. Munich: SAGE Publications Ltd., University of Munich, 1992.
9. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI T.-S. Importanța componentei educaționale în procesul de asigurare a securității umane. In: *Performanța în educație: factor-cheie în asigurarea securității umane: materialele conf. șt.-practice int.*, Chișinău, Academia de Administrare Publică, 9-10 oct. 2020. Chișinău: Tipogr. „Print-Caro”, 2020, p. 97-104. ISBN 978-9975-3492-0-8.
10. SPRINCEAN, S. Libertatea individuală și siguranța persoanei ca imperative didactice. In: ROȘU, C. A., NANU, C. *Tradiție și perspective în didactica modernă*. Alba Iulia: Aeternitas, 2020, vol. 4, pp. 263-268. ISBN 978-606-613-210-7.
11. ПОТТЕР, В.Р. Глобальная биоэтика: движение культур к более жизненным утопиям с целью выживания. В: Практична філософія. 2004, nr. 1, с. 4-14. ISSN 2415-8690.
12. SPRINCEAN, S. Cultura securitară ca fundament al bunăstării societății. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2019, nr. 2 (35), pp. 148-153. ISSN 2345-1408. ISSN(PDF) 2345-1831.
13. SPRINCEAN, S. Imperative bioetice și securitare ca repere în educație și cercetare. In: *Educația din perspectiva valorilor: conf. șt. int. Ed. a 10-a*. Alba-Iulia, 10-11 oct. 2018. Cluj Napoca; București: Eikon, t. 14. Summa Paedagogica, pp. 80-85. ISBN 978-606-711-902-2.
14. SPRINCEAN, S. Componenta socio-culturologică a securității umane în contextul dezvoltării sustenabile a sociumului. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2017, nr. 2 (31), pp. 176-183. ISSN 2345-1408. ISSN (PDF) 2345-1831.
15. SPRINCEAN, S., BECCIU, S. Perspectiva postmodernă asupra problematicii siguranței omului în contextul provocărilor contemporane. In: *Revista de științe politice și relații internaționale*. 2021, t. 18, nr. 2, pp. 91-100. ISSN 1584—1723.